

УДК 631.162:657.1.001

*О. М. Костенко,
молодший науковий співробітник кафедри статистики та
економічного аналізу, Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто облікову політику як один з елементів обліково-аналітичного механізму, що суттєво впливає на визначення фінансового результату підприємства.

It is considered the accounting policy as one of elements of the registration-analytical mechanism which essentially influences definition of financial result of the enterprise.

ВСТУП

Перехід України до ринкової економіки зумовив зміну підходів до організації і ведення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання — відбулася зміна акцентів від всестороннього державного регулювання обліку в минулому до самостійної організації облікового процесу сьогодні. Суть нових підходів до організації бухгалтерського обліку полягає в тому, що на основі встановлених державою загальних правил бухгалтерського обліку підприємства повинні самі розробляти облікову політику для розв'язання поставлених господарською діяльністю перед обліком завдань.

Такі відомі вітчизняні вчені, як Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Галушко В.П., Гудзинський О.А., Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В., Лінник В.Г., Пушкар М.С., Саблук П.Т., Савчук В.К., Сопоко В.В., Сук Л.К. та інші в своїх працях приділяють багато уваги проблемі підвищення доходності (прибутковості) аграрних виробників. В той же час залишаються недостатньо розкритим питання щодо формування прибутку та його залежності від розробленої та прийнятої сільськогосподарськими підприємствами облікової політики.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— обґрунтувати та узагальнити основні положення стосовно організації ефективної облікової роботи на підприємстві за рахунок прийняття розробленої ним облікової політики;

— дослідити процес розробки, реалізації та вдосконалення облікової політики на підприємстві, який суттєво впливає на визначення величини його фінансової результативності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ефективні управлінські рішення, від яких залежить фінансовий результат діяльності підприємства (прибуток чи збиток), базуються на своєчасній інформації (інформаційно-аналітичному забезпеченні), змістовне та якісне наповнення якої визначається прийнятою на підприємстві обліковою політикою.

Згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку і звітності облікова політика — це набір принципів і процедур, конкретних методів, що застосовуються підприємством для складання фінансової звітності [3, с. 387].

Необхідно зазначити, що існує необхідність розмежування процесу

формування облікової політики на кількох взаємопов'язаних рівнях: міждержавна облікова політика, державна облікова політика та облікова політика підприємств. Облікова політика на державному та міждержавному рівнях має обов'язковий характер, тут формуються загальні засади бухгалтерського обліку, створюється його законодавча база, окреслюються межі, в яких власники підприємства формують свою власну політику в сфері бухгалтерського обліку — облікову політику підприємства.

Одним з головних завдань, що має вирішуватись за допомогою облікової політики, яка розробляється підприємствами, полягає в забезпеченні користувачів фінансової звітності співставною, достовірною і повною інформацією про фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання.

Згідно з пунктами 4, 5 статті 8 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" підприємство самостійно визначає облікову політику, розробляє системи і форми ведення бухгалтерського обліку, але зобов'язане при цьому дотримуватись зазначених в статті 4 цього закону таких основних принципів, як обачності, повноти висвітлення, автономності, послідовності, неперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собивартості, єдиного грошового вимірника, періодичності.

Як зазначає відомий науковець Ф.Ф. Бутинець, при розробці облікової політики підприємством потрібно враховувати наступні фактори: форму власності, організаційно-правову форму господарювання, галузеву належність підприємства, види здійснюваної діяльності, обрану систему оподаткування, ступінь свободи дій в умовах переходу до ринку, стратегію фінансово-господарського розвитку, наявність та стан матеріальної бази, стан системи інформаційного обліково-аналітичного забезпечення підприємства, кваліфікацію працівників облікової служби, систему матеріального заохочення ефективної роботи працівників підприємства і матеріальної відповідальності за обов'язки, що виконуються [2, с.49].

У процесі розробки облікової політики підприємством виділяють такі напрямки:

1) організаційно-технологічний: згідно з положенням про бухгалтерську службу підприємства та про організацію облікової роботи — прийняття і затвердження плану рахунків, необхідних підприємству форми первинної документації, що не передбачені типовими формами первинних документів, посадових

інструкції працівників бухгалтерії, плану (графіку) документообороту, порядку внутрішнього контролю збереження ресурсів і їх ефективно використання, окремих аспекти ціноутворення тощо;

2) прийняття рішень про способи і форми ведення податкового обліку: організація ведення податкового обліку силами самого підприємства, шляхом створення окремого підрозділу чи залучення сторонніх спеціалістів (аудиторів, сертифікованих бухгалтерів); розробка системи податкових реєстрів для розрахунку відповідних податків, зборів, обов'язкових платежів; графіку документообороту з філіями чи відокремленими підрозділами з метою вчасного складання облікових реєстрів; порядку взаємовідносин з податковими органами (отримання роз'яснень, консультацій чи самостійного прийняття рішень щодо розрахунку і сплати податків у випадку відсутності відповідних законодавчих норм;

3) прийняття рішень про способи і форми ведення бухгалтерського обліку: способи амортизації основних засобів, нематеріальних активів, способи оцінки виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, порядок списання загальногосподарських витрат тощо [1, с. 6, 69, 70].

Відповідальними за розробку облікової політики є керівник та головний бухгалтер підприємства, які повинні затвердити основні її положення на новий фінансовий рік до кінця грудня року, що минає. Облікова політика підприємства затверджується одноіменним наказом чи розпорядженням, який включає всі положення визначеної на наступний рік облікової політики. Доречним є посилання на відповідний нормативний документ після кожного пункту, на основі якого він розроблений. Базові (визначальні) засади облікової політики, що не будуть змінюватись протягом тривалого періоду, можуть відображатись в установчих документах підприємства.

Згідно з пунктом 9 П(С)БО №6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах" облікова політика змінюється, коли змінюються статутні вимоги, змінюються вимоги органа, який затверджує П(С)БО, чи у випадку, якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій і операцій у фінансовій звітності підприємства.

Якщо спосіб обліку якоїсь операції не регламентований, то підприємство може самостійно розробити свій варіант обліку і відобразити його в обліковій політиці. У випадку, коли нормативні документи з обліку не враховують специфіки діяльності підприємства і не дозволяють достовірно відобразити ту чи іншу

операцію, підприємство не повинно застосовувати правила обліку, встановлені діючим законодавством, але зобов'язано розкрити та обгрунтувати факти відхилення від облікових правил спочатку в обліковій політиці підприємства, а потім і в пояснювальній записці до бухгалтерської звітності [1, с. 70].

Правильний вибір облікової політики забезпечує реалізацію на підприємстві в повному обсязі всіх своїх функцій обліково-аналітичною системою. За рахунок забезпечення менеджменту своєчасною і релевантною інформацією, приймають виважені управлінські рішення, що дає змогу ефективно пристосовуватись підприємству як до швидких змін навколишнього середовища, так і оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в середині виробничої системи, знижувати можливі ризики, а також посилювати свої позиції в конкурентній боротьбі.

Від облікової політики може залежати безпосередньо і прибутковість підприємства. Вибір способу і форми ведення бухгалтерського обліку забезпечує оптимізацію витрат і як наслідок — впливає на результативність господарської діяльності. Йдеться про всі складові облікової політики, зокрема способи нарахування амортизації основних засобів, нематеріальних активів, способи оцінки виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, порядок обліку витрат на виробництво, калькулювання собівартості продукції, визнання виручки від реалізації продукції та багато інших.

Необхідно відзначити, що не тільки положення розробленої облікової політики впливають на фінансову результативність підприємства. Процес її раціоналізації також забезпечує підвищення ефективності роботи менеджменту. Наприклад, 1) чітке розмежування видів обліку на фінансовий, управлінський, податковий і відповідно розроблені під кожний з них облікові нормативи, дають можливість отримувати диференційовану інформацію різних видів; 2) застосування концептуального підходу, який передбачає порівняння розроблених концепцій з метою виявлення резервного потенціалу підприємства (фактичної, що базується на фактичній обліковій інформації про результати діяльності та нормативної, в основі якої показники, що відображають реальні можливості підприємства).

ВИСНОВКИ

Оперативність і якість управлінських рішень визначаються своєчасністю забезпечення менеджменту релевантною обліково-аналітичною інформацією. Від об'єкта управління, поставлених перед ним зав-

дань залежить і облікова політика, що розробляється і застосовується підприємством. Згідно з діючим в Україні законодавством суб'єкти господарювання самостійно визначають основні положення облікової політики, але при цьому повинні враховувати базові принципи ведення бухгалтерського обліку. Основні елементи облікової політики та раціоналізація процесу її розробки безпосередньо впливають на визначення фінансового результату підприємства. Реалізація продуманої облікової політики суб'єктом господарювання дає змогу забезпечувати користувачів в повному обсязі необхідною обліково-аналітичною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємства.

Література:

1. Анищенко А.В. Учетная политика для целей бухгалтерского учета и налогообложения на 2007 год. — М.: ООО "Статус-Кво 97", 2006. — 94 с.
2. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, звітність: Навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. — Житомир: ПП "Рута", 2001. — 512 с.
3. Палий В.Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности: Учебник. — 3-е изд., испр. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2007. — 512 с.
4. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 року № 996 — XIV // Все про бухгалтерський облік. — 2007. — № 66 (1343). — С. 2.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах": Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.99 р. № 137 // Все про бухгалтерський облік. — 2007. — № 18 (1295). — С. 21.

Стаття надійшла до редакції 26.02.2009 р.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

АГРОСВІТ

www.agrovit.info

ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ 24 РАЗИ НА РІК

Через редакцію передплата проводиться з будь-якого місця!

Передплатний індекс: 21847

Свідоцтво КЗ № 12177-1061 РР від 11.01.2007 року

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

ЗАСНОВНИКИ:

- Радя по підвищенню продуктивних сил України
- Національної академії наук України.
- ТОВ "ДКС Центр"

вул. Дорогожилька, 18, к. 29
(044) 458 10 73, 537 14 33, 223 26 28
e-mail: dks@kiev.reic.com
economy_2008@ukr.net